

sobotecký pravidelný lehce avantgardní věstník

splav!

ročník X / číslo 6

čtvrtek 3. 7. 2008

Sobotka poprvé

Poprvé jsem se letos nechal přilákat na Sobotku, a to hned do Splav!u. Generační obměna redakce se prý musí dít postupně. Po pěti dnech pak – tu máš, úvodník! Jak se ti tu líbí?

Tedy: Líbí. Stačil jsem za tu dobu získat docela dobré ponětí o tom, co mě zajímalo. Šrámkova Sobotka je festival vysoké úrovně a velmi slušné organizace, který nabízí řadu možností k náročnému i oddechovějšímu kulturnímu využití i k rozšíření obzorů.

Stejně tak práce redakce nemá myslím nízkou úroveň. Není pochopitelně každý článek stejně obsažný a relevantní, ať už je to vina redaktora, recenzované události, nebo si jen obojí zůstalo cizí; v mnohých případech však článek vzniká setkáním jak události podnětné, tak recenzentova zájmu a schopnosti se k věci vyjádřit. Zpracování příspěvků (včetně těch od širšího festivalového publika, jejichž množství je potěšující) se chce podílet na jednom z úkolů festivalu – na snaze o vytříbené užívání a kulturu jazyka. Příspěvky podléhají dvojí korektuře a sazečské práci, jež je bez přehánění profesionální.

Čeho je pak pohříchu, avšak zcela nutně méně, je spánek, jehož už mezi kvalitní program a redakční práci mnoho vměstnat zkrátka nelze. Je nás však naštěstí dost na to, aby jedni a titíž nemuseli být zároveň těmi, kdo se obvykle mezi čtvrtou a pátou ranní potácejí z redakce, a těmi, kdo o dvě hodiny později vstávají, aby nejčerstvější Splav! vytiskli, složili a u snídani vám jej prodali.

Snad jako redakční nováček pohlížím na dění ještě dostatečně zvnějšku, abych si mohl vzhledem k položené mi otázce chválu dovolit. Nebude-li se mé chvále věřit, nevadí; však nikterak nemá znamenat, že už není na čem pracovat. A obsahují-li moje řádky zásadní pochvalu letos vlastně poprvé, není to opravdu než náhoda; na Sobotce bylo a bude mnoho dobrého k vidění – i dnes.

Radek Ocelák

PROGRAM

9.00 sál spořitelny

Poezie a její současný dětský čtenář

Doc. PaedDr. Jaroslav Toman, CSc.

11.00 sál spořitelny

Prezentace nakladatelství Meander

13.30 zahrada Šrámkova domu

Seminář kritického myšlení

PhDr. Ondřej Hausenblas

15.00 sál spořitelny

Vyhlášení výsledků literární soutěže

navazuje pořad z textů oceněných prací

Chci být i kýmsi čten

Divadlo Jesličky Hradec Králové

16.00 Šrámkův dům

Viola Fischerová – Jak Kuba vyzrál na Papejše

Poslech rozhlasové hry. Režie: Hana Kofránková

17.00 zahrada Šrámkova domu

Autorské čtení – Emil Hakl

19.30 sál sokolovny

Michal Walczak – Pískoviště

Divadlo Na zábradlí. Režie: Jiří Pokorný

Vstupné 80 Kč

22.00 zahrada Šrámkova domu

Jiří Konvrzek

Koncert písničkáře

22.00 Šrámkův dům

Experiment

Německo, 2001. Režie: Oliver Hirschbiegel

Filmový klub

JÍDELNÍČEK

Snídaně: Koblíha, kakao

Polévka: Hovězí vývar s játrovou rýží

Oběd: Svíčková na smetaně, houskové knedlíky

Večeře: Těstovinový salát s kuřecím masem

Hledá se... balíček karet

Připravili jsme pro vás soutěž. Jestli se celý den poflakujete po okolí Sobotky nebo se přesouváte z hospody do hospody či z programu na program, mohli byste tento čas využít k tomu, abyste si s námi zahráli.

Pravidla:

- Hra se hraje s balíčkem 52 karet.
- Hráči hledají karty na hrací ploše a snaží se nasbírat karty s nejvyšší hodnotou.
- Hrací plochu tvoří místa, na kterých se běžně pohybují účastníci festivalu.

- Karty s nízkou hodnotou jsou umístěné na viditelnějších místech než karty s hodnotou vyšší.
- Hra trvá od rána do 19.00, kdy vaše úlovky čekáme v redakci.
- Vyhrává účastník s nejvyšším počtem bodů.
- Hráči se mohou rozdělit do libovolných skupin, aby zvýšili své šance.

Soutěží se o hodnotnou cenu!

Značka: Kdo si hraje, nezlobí.

Sobotka domovní

Dnes se budeme věnovat některým zajímavým stavbám na území města. V průběhu prvních tří dekád uplynulého století dochází v Sobotce, tehdy mnohem lidnatější než nyní, k dynamickému rozvoji stavební činnosti, na které se podílejí i významní čeští architekti. Jejich stavby, ať už veřejné, či obytné, často pojímají prostor velkorýse a používají dekorativní prvky, u kterých předpokládáme movitého stavebníka.

Jednou z prvních větších staveb ve městě se stala v letech 1892–1893 budova školy s bohatě zdobenou novorenesanční fasádou, postavená podle projektu prof. Josefa Lhoty. Fasáda byla bohužel setřena při opravě v r. 1953.

Bratři V. a F. Kavalírové vypracovali projekt na výstavnou budovu soboteckého okresního úřadu, která později sloužila jako sídlo městského úřadu a dnes v ní najdete zdravotní středisko. Secesní budova byla postavena v letech 1909–1910 na místě zbořeného dvora.

V roce 1912 byla i přes odpor městské rady postavena továrníkem Slavíkem nevhodná stavba dvoupatrové tovární budovy na úpatí Humprechtu, dnes známá jako DIAS. Po zřízení části budovy v r. 1941 byla o čtyři roky později snížena o patro.

Krátce před první světovou válkou byla v tehdy se rozvíjející čtvrti Vodňany postavena kaple evangelické církve a farní úřad podle plánů stavitele Bureše ze Sobotky.

Podle návrhu arch. Viktorína Šulce a Josefa Vondráčka z Prahy postavilo město v letech 1922–1923 obecní bytový

dům na Benešově za přispění A. Hráského a F. Jenče z Mladé Boleslavi. Dům měl být po vyřešení bytové nouze přeměněn na okresní nemocnici, což se nikdy nestalo.

Architekt Oldřich Liska připravil projekt sokolovny, postavené v roce 1928. Prostorné jeviště bylo přistavěno v letech 1953–1958. Zbývá zjistit, proč se ve stavebních archiváliích uvádí návrh místního stavitele Jaroslava Hortlíka z r. 1925.

V roce 1928 byla postavena velmi významná sobotecká stavba: hospodářská záložna, kterou projektoval arch. František Janda. Sochařská výzdoba exteriéru je dílem Rudolfa Březy. Stavba, dnes využívaná jako spořitelna, velmi vnímavě pracuje s prostředím, do něž je zasazena, a při pohledu z Jičínské ulice působí majestátně, je však třeba si odmyslet elektrický sloup, který stojí prakticky v ose budovy souměrného půdorysu.

Živnostenská škola pokračovací byla postavena podle projektu ing. Kamila Fialky v r. 1932–1933 a dnes se využívá jako mateřská škola.

Hronovský architekt Jindřich Freiwald vyprojektoval v roce 1935 pro Sobotku okresní spořitelnu, nyní budovu městského úřadu, ozdobenou alegorickými sochami Jana Bezemka z nedalekých Lažan. Místo pro budovu stojící na bývalé děkanské zahradě, částečně parkově upravené, bylo zvoleno podle regulačního plánu ing. Josefa Šejny z Prahy z r. 1929. Budova představuje velmi kvalitní prvorepublikovou architekturu veřejných staveb. V interiéru se dochovalo mnoho původních prvků, zejména leptaná okna Jaroslava Bendy, a obdivovat můžeme obloukové dveře u kanceláře v přízemí, dnes stavebního úřadu.

Třicátá léta přinesla Sobotce mimo jiné též výstavbu vodojemu a vodovodu, asfaltovanou silnici na Jičín a Boleslav (vše 1930–1931), regulaci Klenice (1933), sáňkařskou dráhu v humprechtském parku pro soboteckou mládež (1929) a fotbalové hřiště u Humprechtu (1933).

Z průmyslových staveb uveďme Lažanovu tiskárnu u nádraží (1935) a sousední sklad velkoobchodu ovocem Jaroslava Hortlíka. Brusírna skla zavedla do Sobotky nové odvětví a působila v bývalé Jarošově strojárně u nádraží. V roce 1940 byla postavena nová budova konzervárny ovoce firmy Vitamina.

V Sobotce působil místní architekt Jan Lacina. Mezi jeho zdařilé návrhy patří kromě původní mateřské školy (1932) vily č. p. 438 (1933), 439 (1934) či 456 (1941). Jeho špičkovým dílem je bezesporu vila akademické malířky Jarmily Lhotkové č. p. 441 z roku 1941 v ulici Boleslavské s nádhernou zimní zahradou. Jan Lacina není sice příliš známým architektem, ale jeho realizace rozhodně nepatří mezi provinční.

Dalším místním architektem byl již zmiňovaný Jaroslav Hortlík. Jeho stavby představují spíše tradičnější styl. Za všechny uveďme č. p. 422 (1923), č. p. 451 (1936) nebo č. p. 448 a 449 (obě 1939).

Architekt František Janda přidal v roce 1932 ke svým realizacím v Sobotce též vilu účetního Honce č. p. 434, která se nachází na pohledově exponovaném místě v Boleslavské ulici.

Jako ukázkou sporů, které může vyvolávat prosazování nové architektury, zmiňme dům č. p. 194 v severozápadním rohu náměstí Míru. Jeho zřetelně funkcionalizující fasáda z r. 1929, která je dílem pražského památkového úřed-

níka Karla Pecánka, se v soboteckých poměrech prosazovala velmi obtížně a trvalo několik dlouhých let, než mohl Jan Lacina přestavbu domu realizovat. Ve stavebních archiváliích najdeme stížnost adresovanou krajskému úřadu, v níž se praví, že „o tom, že takto moderně se dnes staví, snad dosud nevědí jedině v Sobotce“.

Jedinou rozsáhlejší poválečnou realizací v Sobotce je přístavba základní školy z r. 1997 od hradeckého ateliéru Zídka – Plocek – Misík, který prováděl též velmi citlivou přístavbu výtahu k budově dnešního městského úřadu za použití skleněného pláště.

Na závěr našeho miniseriálu se budeme věnovat některým kuriozitám, s nimiž se lze v Sobotce setkat.

Hynek Zlatník

Nečtěte mou knihu, je steampunková!

Touto větou varuje autor jedné z knih žánru steampunk, Lemony Snicket, ty, kteří si ji koupili. Co to ten steampunk vlastně je, máme se ho bát? Ani zdaleka to není jen Rowlingové Harry Potter, i když nese četné prvky tohoto stylu, do kterého má slovo punk přinést význam vzdoru, rebelie. Steampunkový žánr, v Británii velice silně zastoupený, si zde vytvořil kromě literárního podkladu celý životní styl, svou subkulturu. Mgr. Markéta Straková myslím velmi dobře vysvětlila a zajímavou formou demonstrovala, v čem tento literární i neliterární směr spočívá.

Pokud chcete patřit do subkultury steampunku, musíte se oblékat podle viktoriánské módy, nosit v podpaží knihy kouzel a magie, občas se před kamarády předvést nějakým svým vynálezem a nejlépe být sirotkem. Pro samotnou steampunkovou literaturu jsou typické také literární a historické odkazy a přístup k paralelnímu magickému světu prostřednictvím knihy nebo knihovny. V příbězích se pak můžete setkat s Baudelairem, Poem nebo Dorianem Grayem.

Nejedná se jen o Harryho Pottera, ale paní Straková přiznává, že byl v angloamerickém světě přelomem. J. Rowlingová přistoupila k čarodějnickému světu novým způsobem a vložila do knih několik vrstev včetně řady faktů z oblasti magie, mytologických reálií nebo skvělého psychologického vykreslení postav. Stavěla však na bohaté britské literární tradici čarodějnických příběhů, kde jsou mnohé z pravidel a jevů, které se českému čtenáři Harryho Pottera mohou zdát originální, hluboce zakořeněné. A proč zrovna v Británii? V této protestantské části Evropy jsou totiž čarodějnictví a magie vnímány velmi odlišně než třeba ve střední Evropě. Pro nás nebo pro Poláky byly čarodějnice vždy zlé, nebezpečné, vázaly se k nim vždy negativní konotace. Ale ty anglické nebo skotské byly ze své podstaty hodné. To se někde ty děti mají...

Alena Skálová

Postmoderna pro děti

Z rozhovoru s Mgr. Markétou Strakovou

V předvečer středeční přednášky jsem se setkal s paní Strakovou na zahradě Šrámkova domu a chvíli jsme si neformálně povídali o fenoménu Harryho Pottera, steampunku a dětské literatuře. Zde vám přináším souhrn toho, co jsem se od přednášející dozvěděl.

O čem pojednává přednáška, se kterou jste přijela na letošní Šrámkovu Sobotku?

Mluvím o tom, že ve Velké Británii existuje jiný pohled na dětskou literaturu. Berou ji tam mnohem vážněji. Vychází to z přesvědčení, že pokud člověk nezačne číst jako dítě, nezačne už nikdy. Takže tam literaturu pro děti vlastně staví na piedestal.

Jaký máte vztah k Harrymu Potterovi? Ve své přednášce se mu nejspíš nemůžete vyhnout.

U toho mám trochu problém, protože se na něj dívám jednak jako fanoušek a jednak jako odborník. To druhé je někdy obtížné... V době vydání šestého dílu jsem byla v Anglii. Shodou okolností kniha vyšla týden po prvních bombových útocích na londýnské metro a týden před druhými. Angličané hodně čtou na veřejnosti (pokud nemáte v metru otevřenou knihu, vypadáte skoro jako turista) a v době po vydání samozřejmě všichni četli Harryho Pottera. V první kapitole přijde kouzelnický ministr magie za britským premiérem a vysvětluje, že za pohromy z posledních dní nemůžou přírodní katastrofy ani teroristé, ale nepřátelští čarodějové. No a když v metru ohlásili, že na příští stanici máme vystoupit, protože je opět nějaký problém, šedesátník sedící vedle mne zavřel svůj výtisk a řekl jen: „Voldemort!“. Pro žádnou další generaci čtenářů už to nebude takový zážitek. V Británii se dokonce mluví o generaci, která s Harrym Potterem vyrůstala a dospěla spolu s vydáním posledního dílu.

Zklamalo vás jako fanyнку něco na příběhu Harryho Pottera?

Určitě epilog v sedmém dílu. To, že se Hermiona nakonec provdá za Rona. Mohla z ní být druhá McGonagallová, je to velmi silná a nosná dívčí postava.

Opustíme už Harryho Pottera. Co dalšího ve své přednášce představujete?

Další zásadní dílo z žánru steampunk je Řada nešťastných příhod od Lemony Snicketa. To jméno je pseudonym, skutečné jméno sice bylo nakladatelstvím zveřejněno ještě před vydáním posledního, třináctého dílu, ale to je vedlejší. Důležitá je autorská hra s realitou – Lemony Snicket se ve vyprávění často zpřítomňuje a jeho identita je další zajímavou součástí knihy, místy snad i zajímavější než hlavní dějová linie o sourozencích Baudelairových. Důležité je také zmínit, že Snicket, ač se jedná o knihu původem americkou, je parodie na britskou literaturu. Na filmovém zpracování se pak hodně projevuje vizuální stránka steampunku – děj se odehrává v paralelním světě ve stylu edwardiánské a viktoriánské Anglie (přestože se v něm objevují i mnohem modernější technologie), a to se projevuje na oblečení, účesech nebo vybavení domácností.

Čím by se ještě dal vymezit pojem steampunk – kromě zmíněného oblečení z devatenáctého století a zasazení do paralelního světa?

Důležitý je právě postmoderní přístup. Knihy jsou plné aluzí na starší literaturu či historická fakta; mohou též přímo pracovat s již existujícími postavami. Tak například vznikla Liga výjimečných, jejíž filmová verze sice není moc povedená, ale je postavená na zdařilém komiksu. V něm se jako hrdinové setkávají Dorian Gray, kapitán Nemo, Neviditelný muž a další známé postavy.

Neklade to na dětského čtenáře příliš vysoké nároky?

Hranice mezi „dětskou“ a „dospělou“ literaturou není v tomhle případě nijak zásadní. Harryho Pottera i Lemony Snicketa čtou velmi často dospělí – některé knihy také vycházejí ve dvojím grafickém provedení, jednom pro děti a druhém pro dospělé. A podle nakladatele se „dospělé“ verze posledního dílu Harryho Pottera prodalo dvakrát víc než té „dětské“.

Za rozhovor děkuje

Vít Prokopius

Brumbál, famfrpál a spisovatelka dvojího rodu

Na ranní přednášku, věnovanou mj. knižní sáze o Harrym Potterovi, plynule navázala prezentace tradičního hosta festivalu, nakladatelství Albatros. Jeho zástupkyně, šéfredaktorka Šárka Krejčová, letos upustila od představování nových titulů (a že jich vychází celé dvě stovky!), připomněla jen, že se Albatros blíží šedesátinám, které oslaví v příštím roce, s novým majitelem a v plné síle. Ve vymezeném čase se rozhodla společně s překladatelem Pavlem Medkem přiblížit posluchačům okolnosti českého vydání potterovských knih a jejich čtenářský ohlas. Moderování besedy se ujal Josef Šlerka.

Dnes už zní těžko uvěřitelně, že první díl osudů malého čaroděje byl objeven vlastně náhodou, až tři roky po vydání ve Velké Británii – v roce 2000 do něj Ondřej Müller nahlédl přes rameno spolucestujícímu v německém vlaku a úryvek ho zaujal. Prosadit knihu do edičního plánu jej pak stálo ještě dost práce, neboť nikdo příliš nevěřil, že by kniha mohla mít výraznější úspěch. Dnes si Albatros může k tomuto kroku gratulovat – v době, kdy je i desetitisícový náklad považován za velmi slušný, má za sebou asi 300 000 prodaných výtisků prvního dílu (Harry Potter a kámen mudrců) a celkově více než milion exemplářů Harryho příběhů. Dle slov paní Krejčové se však nedá jednoznačně říci, že by děti, jak se traduje, s Harrym Potterem začaly znovu číst.

Překladatel Pavel Medek nastoupil už do rozjetého vlaku počínající potterománie – první dva díly série převedl do češtiny jeho bratr Vladimír, pak však přišly s malým odstupem další dvě části a nezbylo než se o práci podělit – Vladimír Medek přeskočil k dílu čtvrtému a třetí svěřil bratrovi. Podobným způsobem se plánovali střídát i nadále, kvůli Vladimírovým zdravotním potížím však všechny tři zbývající díly i

další dvě knížečky Joanne Rowlingové (Famfrpál v průběhu věků a Fantastická zvířata a kde je najít) přeložil Pavel Medek sám.

Za překladatelská specifika označuje zejména množství neologismů, které se v knihách objevují (výrazy jako „famfrpál“ či „mozkomor“ slyšeli asi i ti z nás, kteří knihy nečetli), a skutečnost, že se až do poslední, sedmé části jednalo o práci na nedokončeném díle; v dalším svazku se totiž mohl některý výraz či jméno objevit v nových souvislostech a usvědčit tak svůj český ekvivalent z nevhodnosti. Dlužno říci, že v tomto si bratři Medkovi v zájmu dětského čtenáře práci nijak neusnadnili, neboť na rozdíl např. od slovenského, německého či španělského vydání, kde jména postav a další specifické výrazy zůstávají v anglických originálech, se je v případě, že nesou nějaký význam, rozhodli přeložit. Zejména tady pak často přicházel ke slovu internet, dle slov Pavla Medka překladatelův nedocenitelný pomocník.

S přibývajícímí díly bylo pochopitelně stále obtížnější udržet kontinuitu, neboť množství postav a příhod není možné udržet v paměti. Jazyk Joanne K. Rowlingové je charakteristický velmi dlouhými souvětími – do kratších a srozumitelnějších celků je členili postupně překladatel a redaktorka Jiřina Novotná, jež má na výsledné podobě knih značnou zásluhu.

Za zmínku stojí přísná pravidla stanovená vlastníky autorských práv pro všechna cizojazyčná vydání. Z českých knih tak musely zmizet např. ilustrace Galiny Miklínové, které se objevily v prvních vydáních prvního a druhého dílu, a nebylo možné pokračovat ani v natáčení zvukové podoby v podání Jiřího Lábuse. Pečlivě je ošetřena rovněž distribuce knih i jejich filmových adaptací.

Některé z informací se objevily již dříve, např. v novinových článkách při vydání jednotlivých dílů, přesto se domnívám, že šlo o poměrně zajímavou a příjemnou hodinku. A jak ukázal dotaz mladého muže z publika, nikdy neškodí uvést některé fámy na pravou míru. Takže: angličtina ženská příjmení nepřechyluje. A všechno ostatní může být i pravda.

Jana Melková

Je na tom něco hluboce biologického

Kdo čekal od včerejšího Semináře osvojování dětské řeči rozbor dětského žvatlání, musel být zklamán. Pozornost přednášejícího Filipa Smolíka se totiž od začátku zaměřila na jazykové schopnosti dětí čerstvě narozených, popřípadě ještě nenarozených. Šlo mu o jazyk jakožto „přírodní úkaz“.

Celý výklad se točil kolem staré Chomského teze o vrozenosti jazyka. Spor, který přetrvává až do dneška, se vede o to, zda se dítě rodí s určitou jazykovou kompetencí, nebo zda se všemu učí až na základě analýzy slyšeného. Jakkoli mohou být rodiče přesvědčeni o své jedinečné iniciační roli, v odborných kruzích se předpokládá větší či menší míra vrozenosti. Dnešní kognitivní psychologové si ovšem kládou konkrétnější otázku: Jak jsou znalosti jazykových pra-

videl zakódovány v mozku? Právě zde se otevírá pole pro nové zkoumání včetně přizpůsobené metodiky: detektor přiložený k matčinu břichu, nahrávky, světélka... Prozatím se mj. zjistilo, že novorozenec rozezná hlas matky i ze zvukového záznamu a že rozliší u téhož mluvčího svůj mateřský jazyk od cizího.

Následoval stručný přehled vývoje dětské řeči zhruba do 5. roku, kdy je tento vývoj ukončen. Právě v té době přebírá štafetu škola (eventuálně festival Šrámkova Sobotka) a jazyk se stává spíše „kulturním fenoménem“ (předmětem zkoumání je napříště vnímání struktury příběhu, jazykových her aj.)

V navazující diskusi se přednášející označil za „metodologického nativistu“, což vzápětí vysvětlil vlastním aforismem: „Má cenu se dívat i u velmi malých dětí na velmi složité věci.“

Michaela Otterová

Vycházka s ornitologem při festivalu o jazyce a literatuře

Byv vyzván redakcí Splav!u, abych o vycházce napsal pár řádek, upadl jsem do rozpaků. Cožpak lze ve Splav!u něco nekriticky pochválit?

Otec a syn, oba povoláním kováři, se zabývají ornitologií. Pozorují a občas i chytají opeřence, kroužkují je, rádi mají zejména slavíky (ale nejen je). Váží je na gramy, měří na milimetry, to vše pro vědeckou instituci a svou lásku k přírodě. Tu dávají dál, tentokrát i zájemcům ze Šrámkovy Sobotky.

Vážím si lidí, kteří jsou pro něco zapálení, kteří jsou ochotni pro to dávat nezištně čas i energii. Raději než drobné chyby hledám a vidím velké klady. Což se moc nenosí.

Aleš Feters

Čarodějův učeň Aleš Vrzák

Pustit se do zpracovávání staré lužickosrbské báje o mlynáři na Blatech a jeho dvánácti učních by se po setkání s převyprávěním Ottfrieda Preusslera, s geniálním filmem Karla Zemana z roku 1977 či s knížkou s úžasnými ilustracemi Ludmily Zemanové (druhé vydání se u nás dočkala v roce 2003) zřejmě odvážil málokdo. Tedy alespoň bez toho, aby byl podezírán ze spolku s temnými silami, které by mu úspěch předem zaručily. Tomuto riziku se však vystavila autorka dramatizace příběhu Václava Ledvinková a spolu s ní také režisér Aleš Vrzák.

Zpracovávat již tolikrát zpracovaný příběh, navíc v rozhlasové podobě, znamená volit mezi dvěma přístupy: buďto pojmout látku zcela inovativně, nebo naopak vědomě odkázat na již známá pojetí. Autoři rozhlasové hry Krabat si logicky vybrali druhou cestu – proč také za každou cenu vytvářet něco, „co tu ještě nebylo“, když jsou k dispozici již

zmíněné velmi kvalitní verze. Je patrné, že Krabat Václavy Ledvinkové se s Krabatem Karla Zemana setkal. A z tohoto setkání se vyvinula hra aluzí, kterou si poučený posluchač užívá, a kterou naopak posluchač příběhu neznalý vůbec nepotřebuje. Jednou z mnoha předností rozhlasové hry Krabat je totiž schopnost vytvořit dokonalou iluzi strašidelného mlýna a života v něm – nejen pomocí zvuků, ale také díky výběru a vedení herců. V případě této pověsti to byl úkol o to nesnadnější, že velké množství postav je nutno hlasově odlišit a vyhnout se tak jejich případné záměně. To vše se však režisérovi Aleši Vrzákovi povedlo, jak ostatně dokládá i „Zvláštní uznání Prix Bohemia Radio 2005 za zvukovou realizaci“.

Rozhlasová hra Čarodějův učeň nejenže snese srovnání s předchozími podobami příběhu, ale lze jí také prorokovat, že (stejně jako třeba Zemanův snímek) časem nezeštírne. Nezbyvá než doufat, že se v budoucnu dočkáme mnoha stejně úspěšných rozhlasových zpracování známých příběhů – tedy pokud nám jejich příští režiséry neodnese nějaký pekelník.

Kateřina Veselovská

„Chvíli mi trvá, než postavy dodělaj“

Petra Hůlová byla ještě před osmi lety na Šrámkově Sobotce jako řadová redaktorka Splav!u, letos sem přijela již jako autorka pěti románů a laureátka dvou cen, Ceny Jiřího Orteny za Umělohmotný třípokoj a Magnesie Litery za debut Paměť mojí babičce. Jaká inspirace a motivace pro nás, řadové redaktory Splav!u roku 2008!

Hůlová na zahradě Šrámkova domu představila svůj poslední román Stanice Tajga, který vyšel před dvěma měsíci v nakladatelství Torst. Román je vyprávěn střídavě z perspektivy čtyř různých postav: Dána Hablunda, který odjel na Sibiř a už se nevrátil, jeho manželky Mariane, která na něj marně čeká v Kodani, dalšího Dána Erského, který se o šedesát let později vydává po Hablundových stopách, a průvodčího na Transsibiřské magistrále Fedorka. Čtyři postavy, čtyři úryvky, trocha vysvětlování okolo a diskuse nakonec.

Po trochu rozpačitém začátku se Hůlová ve známém prostředí rychle uvolnila a v závěrečné diskusi odpovídala poctivě i na osobnější dotazy týkající se procesu tvorby a vztahu ke svým dílům. Možnost poznat takto autory blíže než jen „pohledem a poslechem“ vítám – mohlo by se to stát na čteních pravidlem, nicméně chápu, že u některých příliš slavných či příliš tajemných literátů (Krchovský) bych se svým požadavkem asi narazila.

Na závěr rýpnutí: proč zatím všechna autorská čtení začala s menším zpožděním, přestože je k nim potřeba jen jeden člověk, zatímco divadla na tom byla srovnatelně nebo i lépe, přestože to vyžaduje dochvilnost celého ansámblu a ještě diváků?

Tereza Botlíková

Bože můj, já chci zpět!

Včerejší divadelní představení se konalo netypicky v sále spořitelny. Ivaně Plíhalové a Miroslavu Ondrovi z Moravského divadla Olomouc místní pódium stačilo, doprava pod okny však bohužel chvílemi působila rušivě a postupem času narůstalo také dusno v sále. Diváci v zadních řadách navíc měli kvůli rovné podlaze místnosti poněkud omezený výhled. Vzhledem k tomu, že nedílnou součástí hry jsou písně zpívané s doprovodem klavíru, nešlo to však jinak – a vydržet naznačené útrapy se rozhodně vyplátilo.

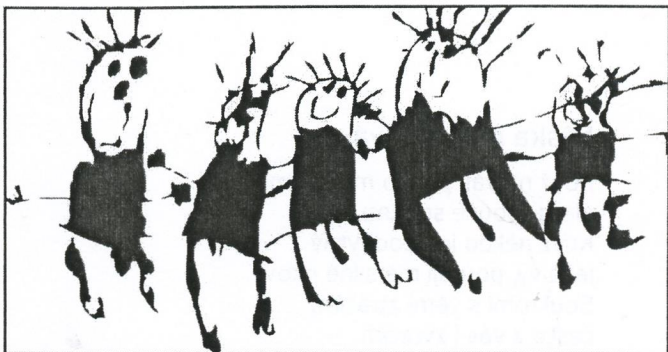

Inscenaci „Dávno, dávno již tomu“ vytvořili Jan Šotkovský a Roman Groszmann (druhý jmenovaný je rovněž režisérem) jako variaci na stejnojmennou hru Františka Pavlíčka, napsanou v roce 1979 pro Vlastu Chramostovou a uvedenou v režii Luboše Pistoria v bytovém divadle. Paralelu rakouského bachovského absolutismu a československé normalizace, zdůrazněnou Pavlíčkem, již v roce 2007 nepovažovali za nosnou a hlavní interpretační posun sami definovali slovy „od Němcové-disidentky k Němcové-feministce“. Tíživý policejní režim, sledování a donášení se neztrácí zcela, hlavní důraz je však položen na hrdinčin osobní život a spíše neúspěšný boj o vlastní sebeurčení.

Osud Boženy Němcové sledujeme v devíti scénách, které však netvoří přímou dějovou linii; spíše jde o útržky, z nichž postupně skládáme celý životní příběh. Důležitou roli zde hrají hrdinčiny vzpomínky. Božena Ivany Plíhalové není stará žena – když ji dostihne dopis o vážném zdravotním stavu nejmilejšího syna Hynka, je jí teprve 33 let –, je však předčasně zestárlá, unavená existenčními starostmi, častým stěhováním i vlastní obtížnou chorobou. (Okamžik, kdy se nemoc při přestupování na slovenském nádraží znovu ozve, patří k velmi silným. K bolesti se druží ještě obava ze ztráty důstojnosti, dojemný stud, v němž se Božena snaží plédem zakrýt možné stopy krve.) Život pro ni vlastně skončil dřív, než začal – v sedmnácti ji provdali za muže, který měl o manželství značně odlišnou představu, a sny a touhy musely jít stranou. Opravdové štěstí nenašla vlastně ani u žádného ze svých milenců a na literární tvorbu jí mnohdy už nezbýval čas či síla.

Ivana Plíhalová je velmi uvěřitelná a přesvědčivá jako herečka i jako zpěvačka – a písně použité v představení, známé vesměs z podání Hany Hegerové, jsou vybrané šťastně. Vhodně doplňují jednotlivé kapitoly a vykreslují atmosféru či náladu („Blázen a dítě“ Jiřího Suchého, zaznívající při každém z oznámení o Hynkově smrti, „Obraz Doriana Graye“, kterým někdejší Betty vzpomíná na bezstarostná, ba až rozverná dívčí léta). Někdy i aktivně posouvají děj – sedmý obraz je tvořen vlastně jen písní „Můj milý málo milý je“, přičemž mezi jednotlivé sloky jsou vloženy úryvky ze stále kritičtějších a vyčítavějších dopisů Josefa Němce, včetně toho, jímž oznamuje úřadům manželskou odluku.

Miroslav Ondra střídá roli vypravěče s drobnými „příhrávkami“ své kolegyni. Stává se výpravčím nebo tajným policistou před Boženiným domem. Se zjevným potěšením se, z větší části skryt za loutkou, zhostí i role Karoliny Světlé, přicházející rebelantské přítelkyni promluvit do duše. Zde snad mohly některé vtípky, jako Karolininy „velké moudré oči“ rejdicí na drátkách kolem její hlavy, působit při-

sobotecký pravidelný lehce avantgardní věstník

literární příloha

splaví

ročník X / číslo 5

čtvrtek 3. 7. 2008

Sauçon, čti Sosón, aneb SObotecký SONet

Když na vás pouhým okem mrknu,
obrovskou láskou hnedka zmlknu.

Jste krásná, vždyť jste žena,
láska má, jste jen jedna.

Vaše rudé rtíky
připomínají mi luční kvítky,
vaše modré očka
svítí ve tmě jako kočka.

Za váš pohled bych se rval,
o vaše ručky bych pečoval.

Ladné pohyby a křivky těla,
chtěl bych jít s váma do kostela.

Vzít si vás před očima Ježíše
a na věrnou lásku napít se z číše.

Veronika, 15 let

Narodila se vám dcera
jmenuje se Věra.
Je spanilá a krásná
někdy trochu chladná.
Od rána pěje
a ráda se směje.
Její úsměv je tak milý
můj konec se už chílí.
Mám tě rád tak že moc.
Myslím na tě celou noc.
Jsi má láska jediná,
jsi hbitá a ne líná.
Je škoda, že už musím jít
na tvoji počest budu pít.

Daniela, 12 let

Láska má stíhavá

Když na vás panno má jen mrknu,
alergií pouze smrknu.
Když někdo je neodbytný
jako vy, poutají mě silné okovy.
Soukromí s vámi ztrácím,
často z vás i zvracím.
Já ani chvíli nejsem sám,
vždyť před vámi dveře zavírám.

Dan, 14 let

Ó má milá

Jste můj kvítek rozmilý, já vím zmlknu ve chvíli.
Líbíte se mi, ano jste můj květ
bez vás zmizí celý svět.
Miluji vás, nechoťte, ještě chvíli zůstaňte.
Vaše ruce jsou jak z alabastru,
nechoťte moc blízko k lustru.
Jsou tam svíčky schoříte.
Byl by klit proč nechcete.
Já vám nabízím svoji lásku. Já vám strčím
přes pusku pásku jestli nepřijmete moji lásku.
Nenávidím vás děte přič
proč vytahujete ten bič...
Špatně to se mnou dopadlo
zítra vytáhne si na mě švihadlo.

Žofie, 9 let

Na jednom krásném zámku
narodil se hoch.
Jednou v jarním vánku
podpálil sena stoh.
Byl kázán a pak vykázán,
musel jít pryč z hradu,
vstup mu tam byl zakázán
trpěl morem z hladu.
V lese se učil bojovat
bojovník z něj byl rázem
medvěd bál se ho potkat,
hned shodil by ho na zem.
Pak vyrazil do města,
rytířem chtěl se stát,
on byl z dobrého těsta
měl čestnost a chrabrost rád.
Pak byla válka slavná
on šel do první řady.
Role byla nesnadná,
on měl oční vady.
Bojoval však hrdě
směle se mečem oháněl
však meč do jeho hrudě
prošel bohužel.
Tak ódu tu teď zpívám
na statečného muže.
Jeho jméno neznám
to vadit snad nemůže.

Adam, za týden 13 let

Sir Žeryk

Jste mé oko čtyřprsté,
Jste má láska, ano jste.
Jste má láska, jste můj sen
tak jako 1. jarní den.
Vaše silné paže zmlátí každé páže.
Máte svaly z ocele a dvě pěstky pevné...
Tolik slov a tolik vět nestojí za váš hněv.
Máte dlouhý nos,
vypadáte jako kos, neřekla vás nějaká z vos?

Denisa, 12 let

Ó má lásko jediná,
ty jsi tak spanilá.
Dlouhé krásné vlasy máš,
nikoho jiného neznáš.
Jen mne ty máš.
Miluji tě ze srdce celého,
jsem původu urozeného.
Láskou pro vás plánu
bez vás jinak zhynu.
Vemte si mě, krásná dámo,
jinak bude mé srdce rozlámáno.
Pro vás velké činy udělám,
bez vás být nehodlám.
Oči hluboké jako studánky,
pláčou a hledí do dálky.
Do dálky velmi vzdálené,
tam já se budu bít pro tebe.
Až se z té dálky vrátím,
hned se s Vámi ožením.
Jestli nebudete chtít,
budu se muset zabít.

Tereza, 13 let

Jan z Wartenberka, pán
byl na hrad zvečera zván,
na slavnostní ples
byl tam pozván dnes.
K tanci hráli
klaněli se králi.
Vino pili,
jídlo jedli
a dobře se měli.

Štěpánka, 6 let

„Ó Paní vy ste tak krásná,
sedum krát vás políbím.
Láskou pro vás schořím
jste krásnější než zlato,
pro vás udělám co chcete
jen když si mně vezmete.“
„Já si vás vezmu jen když my přinesete 80 růží
pak si vás vezmu jen pak jenom pák.“

Kamila, 8 let

Sir Jogobela + něžná Marilyn

Když vidím vaší tvář v mé blízkosti,
hned mé oči začnou zářit radostí.
Ty vaše rudé rty a modré oči
hlava a svět se mi z nich točí.
Jste jako velká naducaná peřina
tak krásně se mi s vámi usíná.
Ó má Marilyn má krásná Marilyn
Bez vás už nikdy nechci být má blondátá Marilyn
Jste můj svět, můj sen, můj ideál
celý život bych klidně pod vašimi okny hrál.
Miluju vaše ňadra převeliká
která na mě z korzetu stále kouká.
Sir Jogobela se vzdává, už nechce dál žít
pokud vás, něžnou blondýnu,
nebude po boku mít.
Miluju vás víc než víno, s kterým vyrůstám
již od mala.
Jste moje láska, jsem na vás závislý,
jak na rumu ožrala.
Avšak teď už vím, že vás nemohu mít
a tak nechci dál bez vás žít.
A proto odcházím z tohoto světa,
toť toto je moje poslední věta.
The end...

Tereza, 15 let

Pro pannu Lucku

Jste krásná jako letní den,
být s vámi je můj velký sen.
Jste krásná jako labuť bílá,
když spatřím vás, vzlíná ve mě síla.
Vaše vlasy jako sláma suchá
když vidím je hned srdce puká.
Vaše krásné velké oči
podobají se moči.
Rty vaše rudé jsou jak krev
o jejich polibek rvu se jak lev.
Vaše ňadra pevná jsou
doufám, že tak zůstanou.
Váš krásný zadek když se cuká
vzbouzí ve mě děsná muka.
Dlouhé nohy do nebe
ty chci mít jen pro sebe.
Líbat vás chci celou noc
nemůžu si pomoc.
Jste moje láska
jste můj svět
radost je na vás pohledět.

Petra, 15 let

Má milá a krásná lásko. Chtěl bych žít jenom s tebou. Ale bohužel musím do boje, bojovat za čest země. Neboj brzo se vrátím, brzo přijdu. Nikdy na tebe nezapomenu a doufám že ty na mě též. Mám tě hodně rád, a žiju jenom pro tebe. Rád bych si tě vzal, a měl hodně dětí. Děti chci mít kupu, tak lásko dej mi je. Má lásko dej mi je, já tě za to budu mít rád. Tak já tě zato budu mít rád.

Žaneta, 10 let

liš doslovně a lacině, sám dialog, v němž se Božena odmítá podřizovat úsudku pražské obrozenecké smetánky, je však možná vyjádřením nejhlubší podstaty hrdinčina snažení. Vynikající je Ondra ve chvíli, kdy v přesné parodii oblíbené televizní talkshow „Uvolněte se, prosím“ coby Jan Kraus zpovídá nesmrtelnou Boženu Němcovou jako svého hosta. Podobně moderních motivů je ve hře několik – od nenápadné narážky „Ivánku, kamaráde“, odkazující úplně jinam než k Ivanu Helceletovi, přes vztahový propletenec vylíčený formou Hajajovy pohádky až po scénu, kdy Božena „na dálkové ovládání“ recituje úryvky z vybraných dopisů. Nepůsobí to však nikterak neústrojně.

Scéna je velmi jednoduchá, ale funkční. Rakev, naznačující od počátku, že happyendu se tu nedočkáme, není pouze rakví, ale také povozem, železničním vagónem nebo postelí, zatímco klavír na druhém konci jeviště se nesmírně jednoduše, leč efektně promění v psací stůl na policejním komisařství.

Silných, husí kůži i vnitřní chvění vyvolávajících momentů bylo hodně, ale snad nejvíce mě zasáhl ten, když Ivana Plíhalová po Hynkově smrti jakoby vystoupí z role, aby divákům vysvětlila, že nebudou žádné tklivé smyčce ani nářek nešťastné matky – a statečně během této věčné, střízlivé promluvy, přemáhajíc pláč, uteče nakonec středem sálu. Takový dost možná byl život skutečné Boženy Němcové – holá, nesentimentální nutnost ji poháněla dál, ale to neznamenal, že by se rány snadno hojily.

Čistě subjektivně hodnotím olomoucké divadlo jako (zatím) nejlepší představení, které jsem na letošní Šrámkově Sobotce viděla. (Pro úplnost, Zahrádkáři mi unikli.)

Jana Melková

„Nikdo není dokonalý“ (neumětel Krampol)

Po skončení včerejšího divadla jsem napřed zatleskal, poté zatlačil slzu, vstal a vykročil v sobotecké ulice odhodlán, že si (konečně!) poprvé v životě přečtu Babičku. Ano, poprvé. Předtím jsem ji nečetl, protože jsem musel.

Navíc mne nesmírně vytáčela představa dokonale kladné Boženy Němcové. Představa, která mi byla vštěpována od prvních školních lavic.

Text Františka Pavlíčka Dávno, dávno již tomu, určený původně Vlastě Chramostové pro účely bytového divadla v období disentu, inspiroval dvojici Šotkovský-Groszmann, aby společnými silami v Moravském divadle Olomouc vytvořili stejnojmennou adaptaci této hry pojednávající o životě Boženy Němcové, naší nesmrtelné literátky. Povedlo se jim to beze zbytku. Vytvořili výjimečnou inscenaci, nápaditou jak scénicky (přesun ve vlaku, rozhovor s Karolinou či, v neposlední řadě, hojně využívaná rakev), tak především herecky a pěvecky. Brilantní výkon hlavní představitelky Ivany Plíhalové netřeba komentovat – kdo ve středu v podvečer dorazil do sálu spořitelny, dá mi jistě zapravdu. Jsem bez výtky, nadšen i dojat. Boženin herecký kolega Miroslav Ondra nezůstal příliš pozadu. Jeho uvolněné vystupování, plné

inteligentního smyslu pro humor, tvořilo adekvátní kontrast k místy emočněji náročnějším pasážím v podání Plíhalové. Aktualizační prvek parodující populární Krausovu talkshow sice působil na první pohled dost nemístně, v pravou chvíli ale posloužil ke zvýšení dynamiky (tím pádem i divákovy pozornosti) pomalu již lehce monotónního rytmu vyprávění Boženiina osudu. Pomohl tak představení udržet si publikum, nejzásadnější sdělení celé hry potom snad nevyšumělo do ztracena. A jaké že je to poselství? No přeci – nebojte se Boženy! Ona nebyla dokonalá. Ba naopak, byla možná ještě horší než my. Já se poučil následovně – kdyby mně o tom řekli ve škole, možná bych už měl Babičku za sebou. A možná nejenom Babičku.

Jakub Novosad

Posluchači Kočíčkové se prochechtali večerem

Večer zazněla sálem spořitelny typická a nefalšovaná „Kočíčka“. Diváci se ji ve 22.10 snažili vytleskat a pak to vzdali. Po chvíli Ester s Lubomírem Nohavicou vyšli na pódium a koncert mohl začít. Když krátce zhodnotila interiér, svůj kostým a projíždějící kombajny, začala barovým Venušíným šansonem. Její podmanivý hlas à la Eva Olmerová si získal téměř celý sál. Možná, že kdyby nebylo zajímavých textů a vtipných pasáží mezi písněmi (ale i v nich), její hypnotický a monotónní hlas by mnohé uspal. Připočítáme-li k tomu ještě vedro...

Ale teď už nám nezbývá nic než chválit. Například: ne každý by se dokázal se svým „zaškobrtnutím“ uprostřed sloky tak dobře a vtipně vypořádat. Ester se skvěle vyzná i v kalambúru, jenž byl použit v písni „na rozloučenou“: „Vozerem se, až nám slezou nehty / buď tě nechám já, anebo mě nech ty...“ Představení bylo dobře zvládnuté i herecky, třeba v songu Árijská lidová, kde jsme se dozvěděli věci nevídané, které na albu rozhodně nezazní. (Kdo by byl čekal, že TEN, z té výpočetky, měl košili s palmami a rozhalenkou, ze které trčely tři chlupy.)

Koncert plynule plynul a všichni se prochechtali večerem. Někteří, když vyšli na ulici, obraceli hlavy k nebi, jestli náhodou nepadají Židé...

„Prostě jedno velký, americký a nadnárodní wow!“

Terka Lukešová, Anča Rauschová

Skvělá hudba a blbé fóry

Včerejší nokturno ve mně zanechalo značně rozpolcený pocit. Na jednu stranu jsem byl nadšen hudební částí – zpěv Ester Kočíčkové jsem měl vždy rád a klavírní doprovod Lubomíra Nohavici se mi zdál velmi dobrý. Na stranu druhou mě silně rozladily primitivní vtipy, kterými byla hudební čísla prokládána. Myslím tím například podivné

aluze na Evu a Vaška či Lucii Bílou, které osobně považuji za nechutný komerční póvl nehodný zmínky, nebo laciné sexuální narážky. Přemýšlím, zda účinkující podcenili úroveň festivalu a nasadili humor vhodný pro pobavení provinciálního publika bez špetky vkusu, respektive doufám, že to tak je a že „domácká“ vystoupení jsou vkusnější. Co mě mate, je, že u části publika tento styl humoru evidentně našel odezvu. Pokud se mi včerejší zážitek do rána rozleží v hlavě a nadšení nad písněmi převáží nad znechucením z jejich obalu, půjdu se v brzké době podívat na představení Ester Kočíčkové a Lubomíra Nohavici v Praze v prostoru k jejich tvorbě vhodnějším, než je sál sobotecké spořitelny. Doufám, že se potvrdí má domněnka, že jsme viděli pouze „výjezdní“ verzi hudebního pořadu.

Vít Prokopius

Proč nemám rád Krтка

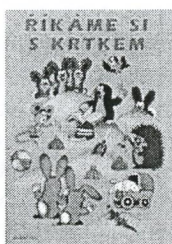

Nakladatelství Albatros vydalo jako svoji 9753. publikaci (ta čísla nemohou být nahodilá) knihu „Říkáme si s Krtkem“. Autorem ilustrací je Zdeněk „Krték“ Miler, rýmy opatřil Jiří „Žáček“ Žáček. Kniha obsahuje 31 barevných stran v nepříliš kvalitní brožované vazbě. Hned na úvod musím poznamenat, že publikace postrádá obsah či alespoň seznam kapitol, takže pro čtenáře je každá další stránka plná překvapení. Snad neprozradím příliš, když řeknu, že publikaci tvoří osm dvojstránkových Krtkových dobrodružství oddělených sedmi omalovánkami a hádankami. U nich se obvykle nemá smysl dlouho zdržovat, neboť funkce takových intermezz je jediná: mají čtenáři dopřát jistý oddych při četbě dramatických Krtkových příhod. Musím však upozornit na fakt, že mnohé hádanky v této knize jsou natolik obtížné, že čtenáře spíše frustrují. Například cestu k ježkovi (s. 16–17) se mi podařilo nalézt až napočtvrté, stejně tak pokyn „Dobarvi hadici a nepřetahuj!“ mě dlouho značně znervózňoval.

Nyní k výhradám k dramatické kostře knihy, tj. k vlastním Krtkovým dobrodružstvím. První pochybnost lze vznést k dramaturgii textu. Krték se čtenáři představuje v příběhu Krték a lízátko jako velmi naivní až infantilní savec, který na rozdíl od hmyzu (jmenovitě vos) není schopen správně identifikovat pamlsek. Přestože – jak se dozvídáme v sequelech – je vybaven rýčem, plete si lízátko s lopatou. Hned ve třetím textu, Krték na poušti, však hrdina záhadně dospěje a je jako jediný schopen řešit krizovou situaci („provedu to vědecky / bude voda pro všecky“). Ať už je na vině nekonzistence, nebo překotnost vyprávění, v každém případě se čtenář jen problematicky dokáže s hrdinou ztotožnit či ho alespoň pochopit.

Další vadou publikace je morální ambivalence hrdiny. Na jedné straně je sice připraven pomoci přátelům, na druhé straně si ovšem hraje s otevřeným ohněm (Krték a zápalky), s pochybnými chemikáliemi (Krték malířem), dokonce se s myškou vloupává do školy (Ježek v kleci). Krték není veskrze kladnou postavou i z toho důvodu, že neváhá vykořisťovat jiné členy komunity („na želvě se projedu / hyjé, malá, kupředu“). Jakkoli se Jiří Žáček ve svých verších snaží

o nápadité rýmy, nevyhnul se vždy cimrmanovskému absolutnímu rýmu („zhoupneme se spolu, víš / poletíme výš a výš“), případně jeho text obsahuje zjevné zoologické nesmysly („když se líhnou malí pštrosi / vystrkují z vajec nosy“). Podobný nesoulad nejdeme i na ose příběh-obraz: v dramatu Ježek v kleci chce neznámý zaměstnanec školy vycpat ježka. Je těžké brát tuto zápletku vážně, když školní kabinet už teď nabízí takové poklady, jako je třeba vycpaný tučňák (s. 15).

Moje hlavní vtka ovšem směřuje k obálce knihy. Úvodní ilustrace je totiž jasnou reklamou na náboženství, konkrétně na křesťanskou mši. Vidíme Krtka, kterak předčítá z knihy, vztyčený ukazováček jasně specifikuje kázání. Myš vpravo přijala Krtkův prstový message a šíří ho dál až k prostým králíkům dole; Ježek po levici nadšeně obsluhuje náboženský zvoneček; místo kadidelnice vidíme připravenou lopatičku. Především z těchto důvodů doporučuji knihu Říkáme si s Krtkem spálit.

Iľstvn Trank

Pozvánka na závěrečný koncert

Srdečně vás zveme na hudební odpoledne, kterým bude letošní festival symbolicky zakončen.

Jako první vystoupí duo Dorota Barová (violoncello, zpěv) – Marcel Bárta (saxofony). Dorota Barová tvoří polovinu violoncellového dua Tara Fuki, Marcel Bárta je členem Vertigo Quintetu. Jako druhá vystoupí jičínská skupina Střechy legality, založen v roce 1999 a hrající ve složení kytara, baskytara, bicí, klarinet.

Koncert se bude konat v sobotu 5. července od 17.00 na zahradě Šrámkova domu.

Nezastupitelnost četby

Rozhovor s doc. PaedDr. Jaroslavem Tomanem, CSc.

Pane docente, pokolikte se letos účastnte Šrámkovy Sobotky? Vzpomínáte si, jak se její tvář proměňovala v průběhu let?

Na Šrámkovu Sobotku jsem se letos vypravil počtvrté, avšak poprvé jako přednášející. Do malebného městečka jsem zajížděl asi před třiceti lety, kdy jsem doprovázel své svěřence – účastníky národní soutěže studentů pedagogických fakult v uměleckém přednesu. Příjemně mě tehdy překvapily srdečná atmosféra, en-

tuziasmus a kulturnost hostitelů, soutěžících, porotců i publika, zřetelně se vymykající normalizačnímu duchu doby.

Jak byste uvedl svou dnešní přednášku?

Uvedl bych ji citací výroku předního polského autora sci-fi Stanislava Lema: „Děti nečtou, když čtou, nerozumí tomu, když tomu porozumí, zapomenou.“ A s tímto výrokem bych pak polemizoval.

O dnešních dětech se často říká, že čtou čím dál tím méně. Ztotožňujete se s tímto názorem? Dalo by se říct, že o čtení poezie to platí dvojnásob?

Ano. Dnešní děti čtou čím dál méně. Ale tento trend nelze považovat za „katastrofální“. Jen jim výrazně přibylo mnoho dalších volnočasových aktivit, atraktivnějších a mentálně pohodlnějších. Nejnovější výzkumné údaje uvádějí přibližně 20 % zaujatých čtenářů, 20 % totálních nečtenářů a 60 % čtenářské populace, jejíž vztah k četbě je indiferentní, takže fungují jako potenciální čtenáři. Četba poezie se stává aktivitou zcela výlučnou, jak v dětství, tak i v dospělosti. Nejpriznivější psychické dispozice pro ni mají předškoláci a začínající čtenáři. Tzv. apoetický věk se však trvale snižuje.

Vaše přednáška má název „Poezie a její současný dětský čtenář“ – jak byste pár slovy charakterizoval „typického“ dětského čtenáře?

Typického dětského čtenáře pubescentního, případně teenagerského věku je možno charakterizovat z hlediska jeho osobnostních a čtenářských potřeb, podmiňujících jeho čtenářské motivace, zájmy, žánrové preference a recepční přístupy, následovně: Četbou uspokojuje především své potřeby relaxační a emocionální, neboli čte hlavně pro potěšení a intenzivní čtenářský zážitek. Tato potřeba se promítá do vciťování a sebereprojekce do literárních postav-vzorů, modelových situací a vztahů i do anticipace vlastních životních perspektiv. Jeho četba se výrazně diferencuje podle pohlaví. Dominantními žánry tu jsou typologicky rozrůzněná dobrodružná próza a psychologický román s dívčí hrdinkou.

V čem spočívá proměna české poezie pro děti v 21. století? Jaké jsou trendy současné české poezie pro děti a mládež? Pokud byste chtěl vydat výbor ze současné poezie pro děti, bylo by z čeho vybírat?

K zásadní proměně dětské poezie v 21. století žel nedošlo. Spíše prochází vývojovou stagnací. I ve svých umělecky nejvytříbenějších sbírkách pouze reprodukuje, modifikuje nebo rozhojňuje převažující model nonsensového, imaginativního a jazykově-hravého básnictví. Tento model, kulminující již v 60. letech minulého století, se vyčerpал, zestetotypněl, stal se samoúčelným. Oslabil i jeho sociálně-poznávací a komunikativní aspekt. Východisko ke zlepšení současné situace ukazují autoři, kteří do svých veršů začleňují i reflexi, epickou konstrukci a kombinaci různých literárních žánrů a druhů umění: prózy a poezie, textu, obrazu a hudby a adresují je čtenářům všech věkových kategorií.

Nejvíce zastoupenou oblast básnické tvorby, určenou zejména dětem předškolního a rané fáze mladšího školního věku, negativně postihují komerce, diletantismus, trivializace a kýčovitost. Obávám se, že výbor původní umělecky hodnotné polistopadové poezie pro děti by zahrnul jen tvorbu několika renomovaných básnických osobností, mezi něž patří např. Žáček, Šrut, Brukner, Havel, Weinberger, Dědeček nebo Nikl.

Jak je na tom česká literatura pro děti v porovnání se světovou?

Porovnání české literatury pro děti a mládež s příslušnou literaturou světovou je obtížné. Její pronikání do zahraničí závisí především na vhodném výběru internacionálně komunikujících děl a na schopnosti překladatelů. Určitým hodnotícím měřítkem je udělení ceny H. Ch. Andersena za přínos světovému písemnictví, eventuálně zápis autora a sbírky na Čestnou listinu IBBY – Mezinárodního sdružení pro dětskou knihu. Leccos naznačuje zastoupení domácí a překladové literatury v čítankách pro základní a střední školy. V nich naši tvůrci a jejich díla převažují. V různých žánrech se ovšem může jejich poměr měnit.

Na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích vám projde rukama řada studentů. Máte pocit, že většina z nich se v budoucnosti skutečně chce věnovat učitelství?

Domnívám se, a naše výzkumy to potvrzují, že většina studentů chce opravdu vykonávat učitelskou profesi. Platí to hlavně o budoucích učitelích, nebo spíše učitelkách 1. stupně základní školy. Do jejich rozhodnutí zasahuje mnoho proměnných: například vliv průběžné a souvislé pedagogické praxe, možnosti jejich uplatnění v místě trvalého bydliště a ve městech. Studenti prahnoucí po vysokoškolském titulu, ale bez zájmu o obor si jistě najdou profesi náhradní. Ve výhodě pak budou absolventi s aprobací češtinací jazyk.

Jakým způsobem by se podle vás dalo docílit toho, aby se děti vrátily od počítačů, videoher a televize ke čtení a vlastní tvorbě?

Návrat dětí od počítačů, videoher a televizních obrazovek k četbě beletrie je podmíněn vědomím její smyslnosti, její přesvědčivou, zajímavou, srozumitelnou a aktuální motivací a prezentací. V tomto ohledu nejvíce ovlivňují dětského čtenáře rodina a škola. Ta má ještě ve formativní působnosti a efektivnosti značné rezervy. Nezastupitelnost krásné literatury a četby se projevuje právě ve vyvolání emocionálně-estetického zážitku, v jeho intimitě, bezprostřednosti, aktivizaci psychických procesů a sociálních vazeb. Jistá komplikovanost čtenářské recepce, fantazijní rekonstrukce a dotvářecí konkretizace literárního textu, prožitek kladných emocí, jejich přesah do reálného života a podněcování k sebereflexi, to jsou hodnoty, které pokládám za velmi pozitivní. Umělecká literatura a kulturní čtenářství dnes nabývají nové role, protože tvoří žádoucí protiklad komerční produkce, jsou potřebným kritériem poměřujícím kvality estetické, mravní i poznávací.

Na čem právě pracujete?

Dokončuji dvousetstránkovou odbornou publikaci o moderní poezii pro děti. Sleduji její vývoj a typologické proměny od roku 1945 po současnost, její triviální podobu i teoretickou a kritickou reflexi. Spolupodílím se na grantových projektech, které řeší aktuální problematiku literárněvýchovné praxe, související s rozvíjením dětského čtenářství staršího školního věku.

Jak se to odráží ve Vaší pedagogické činnosti?

Na katedře českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích přednáším

zvláště českou a světovou literaturu pro děti a mládež studentům učitelství pro 1. a 2. stupeň ZŠ. Zabývám se rovněž teorií dětské literární komunikace a recepce, didaktikou literární výchovy a slavistikou.

Co děláte kromě akademické dráhy?

Intenzivně se účastním kulturního a především hudebního dění v jihočeské metropoli, mimo jiné amatérsky hraji na housle a kytaru. Aktivně relaxuji pohybem v přírodě a za poznáním: pěšími túrami a cykloturistikou.

Na co se letošní léto nejvíc těšíte?

Na vysokohorskou turistiku v italských Dolomitech a ve Švýcarsku, na cyklistické výlety po Šumavě. A také na četbu knih, které jsem během náročného akademického roku mačešsky opomíjel.

Za rozhovor děkuje

Kateřina Pínová

Na okraj

Dovolím si touto cestou zareagovat na příspěvek Zahrádkáři – reakce z publika. Nesmírně si cením toho, že se mezi námi stále najdou jedinci, jimž jsou vlastní klasické ideály lásky a pravdy, a domnívám se, že autorka uvedeného příspěvku, slečna Marta Kiršbaumová, poskytuje čtenářské obci Splav!u zcela nový, neotřelý úhel pohledu – a to nejen na zmiňované představení.

Myslím, že tato optika nahlížení na dění okolo sebe není zcela vlastní ani redaktorům časopisu. Nezbyývá mi proto než doufat, že autorka článku se stane pravidelnou přispěvatelkou mého oblíbeného plátku.

Kateřina Slušná

Experiment

Film založený na skutečných událostech při nechvalně známém Stanfordském vězeňském experimentu, který proběhl v roce 1971. Experiment byl uskutečněn týmem badatelů vedených psychologem Phillipem Zimbardem. Ze sedmdesáti vysokoškoláků bylo vybráno dvacet čtyři účastníků experimentu, kteří měli hrát role vězňů i vězňů v umělém vězení vytvořeném pro tento účel v suterénu Stanfordské univerzity, v prostorách výzkumné laboratoře. Vězení zahrnovalo cely, mříže i všudypřítomné bezpečnostní kamery. Ve filmovém příběhu je na dva týdny najato za slib vysoké odměny dvacet mužů ke hře na vězně a dozorce. Vězni jsou uzavřeni a musí se podvolit zdánlivě mírným pravidlům. Dozorcům je nařízeno jednoduše udržet pořádek bez použití fyzického násilí. Každý má možnost skončit v kteroukoli chvíli, čímž ale pozbude nároku na odměnu. Na začátku je nálada mezi oběma skupinami poměrně dobrá. Ale už brzy nastanou hádky a dozorcí

používají stále drastičtější metody k udržení pořádku. Film natočil v roce 2001 režisér Oliver Hirschbiegel a o jeho kvalitách svědčí mimo jiné množství příznivých kritických i diváckých ohlasů. Tímto snímkem se s vámi diváky filmový klub Šrámkovy Sobotky také rozloučí. Zhlédnout jej můžete jako obvykle v Síni poezie Šrámkova domu od 22 hodin.

Adam Brožík

Společnost básníků, mrtvých i živých

Pro zájemce, kteří si chtějí prožít poezii i prózu opět trochu jiným způsobem, připravuje Splav! ve spolupráci s Císařovým novým divadlem další interaktivní performanci. Celý projekt probíhá úmyslně v částečném utajení, proto vám o něm zatím nemůžeme sdělit nic bližšího, než že proběhne v noci z dneška na zítřek a účastníci se dočkají intenzivního zážitku. Pro účast na projektu stačí splnit dvě jednoduché podmínky:

1. Na dobu krátce po půlnoci si nic jiného neplánujte.
2. Zajděte do Městského informačního centra a ohlašte se heslem „Maska“. Obdržíte další instrukce.

Upozorňujeme, že počet účastníků je z technických důvodů silně omezen, takže dlouhé váhání se vám nemusí vyplácet.

Ondřej Šmejkal

Poděkování

Zvláštní dík naší redakce patří její tradiční štědré podporovatelce paní Olze Bičištové za to, že nás včera bohatým přídělem kalorií vybavila do dlouhé a hladové noci.

SPLAV! – Sobotecký Pravidelný Lehce Avantgardní Věstník

Vychází v Sobotce během konání 52. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka, od 28. 6. do 5. 7. 2008. Cena 10 Kč.

Vydává občanské sdružení SPLAV!, Milady Horákové 123, 160 00 Praha 6, IČ 266 74 122, DIČ CZ26674122.

Evidenční číslo MK ČR E 15812.

Redakce: Tereza BOTLÍKOVÁ, Adam BROŽÍK, Milena FRIDMANOVÁ, Jan CHROMÝ, František MARTÍNEK, Jana MELKOVÁ, Jakub NOVOSAD, Radek OCELÁK, Jan ONDEREK, Nelly PELC-VOSTRÁ, Kateřina PÍNOVÁ, Vít PROKOPIUS, Alena SKÁLOVÁ, Ondřej ŠMEJKAL, Kateřina VESELOVSKÁ.

Externí spolupracovníci: Terka LUKEŠOVÁ, Anča RAUSCHOVÁ.

Vychází za přispění Studentského fondu FF UK a Královéhradeckého kraje.

Jsem jako James Bond.